

Irské mýty – Uladský cyklus

- někdy též anglosasky jako **Ulsterský cyklus**
  - Ulster: historická provincie na SV Irska (větší část tvoří dnes tzv. Severní Irsko, součást V. Británie)
- odehrává se v Ulsteru
- ústředním tématem je střet mezi **ženským a mužským řádem** (původní matriarchát vs. ustavující se patriarchát)
- hlavní hrdina: Cúchulainn [kuchulen/kuchulan]
- neznáme **stáří** původních ústních podání
  - byla zaznamenána poměrně **pozdě**, v té souvislosti asi také **přetvořena**
- Cúchulainn i jeho současníci jsou nahlíženi jako **mytické postavy**, částečně se již dají uchopit i **historicky**: král Conchobar [konchobar] žil patrně v **1. stol. n.l.**

- přechod od **matriarchátu** k **patriarchátu**, ke kterému v té době u **ostrovních Keltů** docházelo, je mj. zřejmý i z tradovaných **rodokmenů**:
  - **Conchobar** má ještě přídomek „**syn matky**“ jménem Nessa („*mac Nessa*“), ale **Cúchulainn** už je řečený „**syn otce**“ jménem Sualtam („*mac Sualtam*“)
- pro zpřehlednění **vztahů** hlavních postav Uladského cyklu si ukažme **rodokmen** tzv. **Rudého křídla**
  - **Rudé křídlo** byl název části **Conchobarova hradu** Emain Macha v Uladu, kde se scházeli **královi hrdinové**
  - další část hradu, kde se konaly významné slavnosti, se nazývala **Pestrobarevné křídlo**

- **pramatka** všech hrdinů severního Rudého křídla se jmenuje Maga [maga/moga]
  - pochází z božského rodu **Danannů** nadaného magií a je považována za **dceru krále elfů z Newgrange** (krále jménem **Oenguse**)
- pramatka Maga měla **děti se 2 muži**
  - **3 dcery** s druidem a věštcem Cathbadem [kahbadem]
  - **1 syna** s bojovníkem Rossem
- jejími slavnými vnuky jsou Cúchulainn (jeho otec byl sluneční bůh **Lug**), Noisi a Conc
- hlavní linií Uladského cyklu je mytický **cyklus o Cúchulainnovi**, postranní mýty tohoto cyklu nebudeme rozebírat

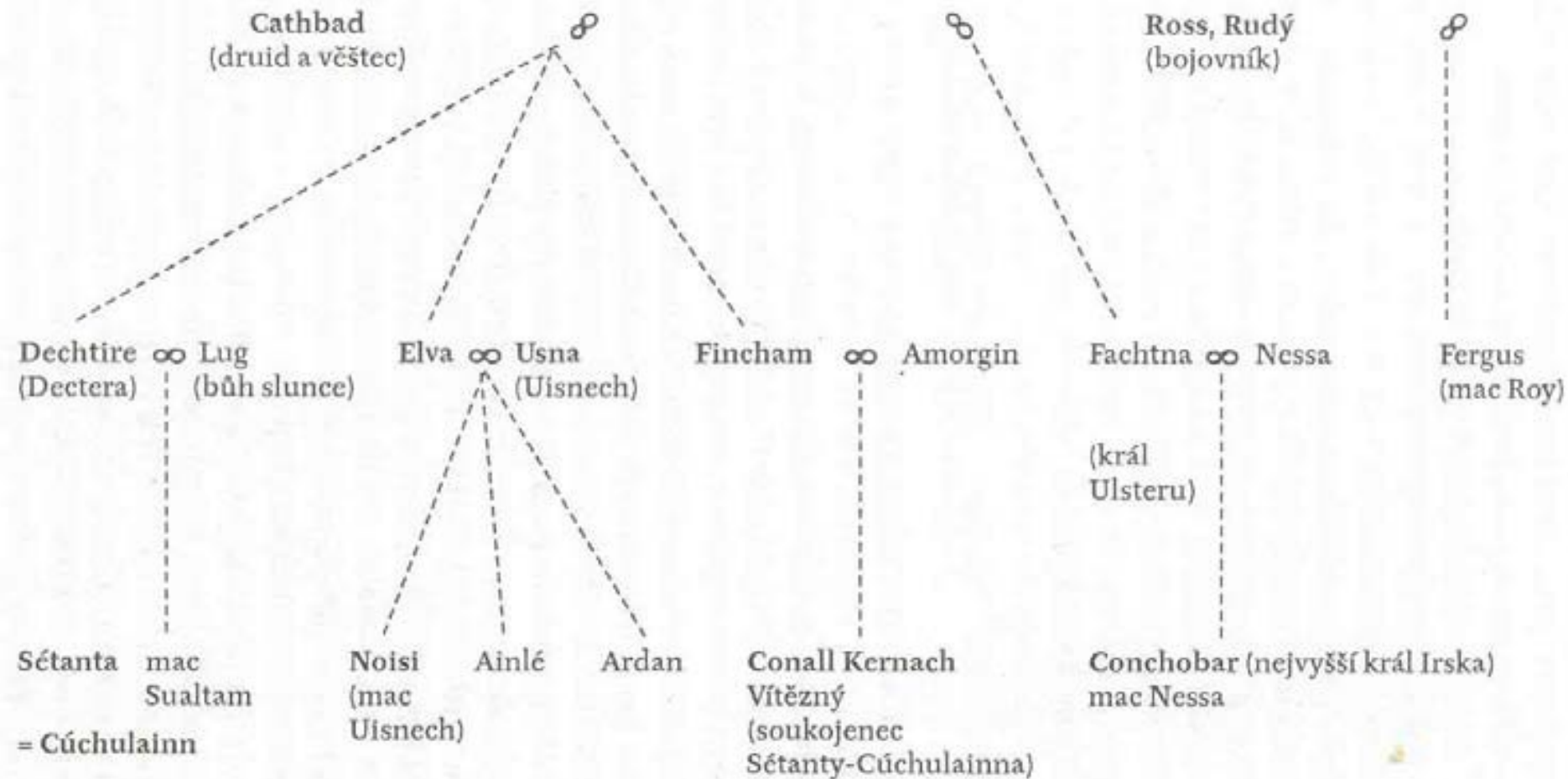
Rodokmen Rudého křídla

Maga

Roy

Cathbad
(druid a věštec)

Ross, Rudý
(bojovník)

Cúchulainovo narození a mládí:

- počátek nám připomíná mýtus o **Plaváčkovi** a **Dědu Vševědu** (viz slovanský bůh Svantovid)
  - jednou při **lovu** jel nejvyšší **král** Uladu **Conchobar** [konchobar] na voze, který řídila jeho **sestra Dechtire** [dechtire]
    - irská tradice tvrdí, že Conchobarova data narození i smrti se ztotožňují s **Kristovými** – jeho matka se podle mýtu napila z řeky vody, v níž plavali **2 červi**, jejich pozřením **otěhotněla**
    - Dechtire v mýtech vystupuje též jako jeho **dcera**, někdy na sebe brala **ptačí podobu**, ve které lákala smrtelníky do brány vedoucí do **zásvětí**; snad vznikla postupným **zesvětštěním** lokální formy bohyně **Velké matky**
  - náhle se na **pole** snesli **ptáci** a lákali královský vůz stále dál, až přišla **noc**
  - cestující našli přístřeší ve stavení jakéhosi **sedláka** u říčky Boyne
  - netušili, že jsou v **mytické krajině** a že se dostali na **zásvětní dvorec**, ani že **sedlák** byl ve skutečnosti sluneční bůh **Lug**

- **selka** (Lugova žena) tam oné noci porodila **syna**, Dechtire jí při porodu pomáhala
- následujícího dne si **Dechtire** vzala **dítě s sebou** s tím, že je **vychová** na královském **hradě**
- podle některých náznaků selka při porodu **zemřela** (pokud by šlo o **bohyni plodnosti**, mohlo by to odkazovat k tomu, že skončila **vegetační doba** a ona se na zimu odebrala do podsvětí jako antická **Persefona**)
- téže noci na onom zázračném dvorci vrhla klisna **2 hříbata**, jež novorozenec dostal **darem** (byli to později známí Cúchulainnovi koně **šedák** Liath Macha a **vraník** Dub Sainglenn)
- **Dechtire** svého svěřence **milovala**, zanedlouho však **zemřel**, s čímž se bedokázala **smířit**
- tu k ní ve **spánku** přišel **muž**, jenž se jí dal poznat jako sluneční **bůh Lug**
  - řekl jí, že to on ji tenkrát zavedl k onomu **dvorci** na říčce Boyne, že přenocovala u něj a nyní **zesnulé dítě** je jejich společný **syn**
- toto dítě že porodí znovu, protože on teď vejde do jejího **lůna**, čímž ona **otěhotní** s bohem Lugem, a narozený syn ať dostane jméno **Sétanta** (později zvaný Cúchulainn)

- k neposkvrněnému **početí** došlo prostřednictvím malé **bytůstky**, jež **Dechtire** vskočila do úst z **nápoje** – symbolika **duchovního oplodnění**, jež se v irských mýtech vyskytuje vícekrát (viz snadné přijetí křesťanské věrouky Kelty)
- **Sétanta** se tedy **narodil 2x**, je tudíž božského i lidského původu (2x se narodil např. i řecký **Dionýsos**)
- když **Dechtire otěhotněla**, zasnoubil ji král **Conchobar** se **Sualtamem** (syn jedné **elfky**), jenž se stal Sétantovým pozemským **otcem**
- chlapce dali po narození do **opatrování** Dechtiřině sestře **Fincham**, která jej vychovávala spolu se svým **synkem Conallem**
- **5letý Sétanta** neposlechl Finchamu a vydal se do **královského sídla**: na **hřišti** před hradem spatřil **50 hradních hochů**, jeho vrstevníků, kteří zrovna nábožně naslouchali **výuce mistra Follamanna**, jednoho ze **synů krále** Conchobara
- Sétanta vyběhl s **bronzovou pálkou**, **stříbrným míčem**, **šipkami** a **odražečem** – v běhu míč a šipky obratně **házel** před sebe a zase je **chytil**, čímž se sice zviditelnil, **provinil** se tím však proti dvorské **etiketě**

- Follamann **poslal** všech 50 chlapců na **vetřelce**, který **porušil** přísná **pravidla** skupiny: podle zvyklostí se měl nováček nejdřív **představit**, ostatním se zpočátku **podřídít** a požádat je o **ochranu** – a tím se nechat **přijmout** do kolektivu (součást iniciace do skupiny)
- hoši se na něj **vrhli** s **koulemi a oštěpy**, on se jim však **ubránil** – srazil je k zemi a pronásledoval
- nakonec musel sjednat **smír** sám **král Conchobar** a Sétantu předal do ochrany ostatních chlapců a **společné výchovy**
- malý Sétanta se tím **odloučil** od své **matky** v **5 letech**, tedy v době, kdy se tehdy synové běžně odvraceli od matky, aby se **odloučili** od **světa žen** a přilnuli k **mužskému světu** (setrval tam cca do svých 7 let, kdy se pustil do své 1. hrdinské výpravy)
- skvěle už tehdy ovládal **dětské zbraně** (není jasné, od koho se to naučil, později ho však v zacházení se zbraněmi bude cvičit bojovnice)
- když se Sétanta přiblížil k **ostatním chlapcům**, choval se **hloupě** – neměl totiž ponětí, jaké chování bylo v takové **společnosti** adekvátní, a troufale se **vychloubal** vším, co uměl...

- tím si vykoledoval **výprask** od ostatních **kluků**, a protože byl nejen **silný a zručný**, nýbrž i **chytrý**, nechal se králem o zvycích a mravech **poučit**
- **omluvil** se za neznalost **pravidel** a král ho řádně **včlenil** mezi jeho **vrstevníky**
- poté se **vyznamenal** svým **1. hrdinským činem**, když zabil obávaného hlídacího psa **kováře Culanna**:
- Culann totiž pozval **krále** Conchobara i s jeho družinou na **hostinu** a král vybídl **Sétanta**, aby jel s nimi
- Sétanta si chtěl ještě **dohrát** nějakou **hru**, a tak slíbil, že za nimi dorazí **později**
- všichni už u kováře **hodovali** a na pozvaného chlapce **zapomněli**, když nastal soumrak, **zavřeli vrata** dvorce a pustili z řetězu bojového **psa**
- jakmile **Sétanta dorazil** a pes na něj **zaútočil**, mrštil mu **stříbrným míčem** do chřtánu tak prudce, až mu proletěl tělem a vyletěl ven zadkem, pak psa popadl a jeho **hlavou udeřil** o kamenný sloup
- **kováře** Culanna smrt hlídacího psa velmi **rmoutila** – Sétanta mu nabídl, že se sám **stane jeho psem** a bude střežit jeho majetek, dokud **nevychová** nového **psa**

- od té doby se chlapec jmenoval **Cúchulainn** (tj. „Culannův pes“)
- „**Cú**“ coby **epiteton psa**, bývalo u keltských válečníků běžné, v tomto případě se však vázalo ke konkrétní **události**
- chlapcův **vztah ke psům** ho pak provázel celý život – nesměl sníst **psí maso** (osobní **tabu**), což však později porušil a přivodil si tím **zkázu**
- v původním mýtu mohlo jít o jakési **rituální přijetí** do hrdinského **spolku psů** – jeho nové jméno svědčí o tom, že mladý hrdina náležel ke klanu čili **totemu psů**
- Cúchulainnův čin zabití hlídacího psa má **dvojitý aspekt**:
  - **1)** pozitivní: získal cosi jako **kmenovou identitu**
  - **2)** negativní: **provinil** se na svém **totemovém zvířeti** – měl by **zemřít**, avšak **totemismus** už v té době asi tolik **neplatil** (podobně např. u indiánů – např. členové Spolku medvědů nesměli zabít ani jíst totemové zvíře, tedy medvěda, zato od něj získávali posvátnou sílu, např. léčitelkou)
- Cúchulainn se zachránil tím, že se **identifikoval se psem** a určitou dobu **odčiňoval** svou **vinu** tím, že sám představoval **hlídacího psa** – coby bojovník tím získal **schopnosti bojového psa** a navíc zůstal v blízkosti a pod **vlivem kováře** (jehož **jméno** Culann rovněž poukazuje na **psa**)

- kovář se stal chlapcovým pěstounem a **mistrem** v mnoha uměních, k nimž tenkrát nesporně patřily i **magické schopnosti kováře** (viz např. mocní sibiřští šamani-kováři, kteří byli obávanější než obyčejní šamani)
- a tak byl **Cúchulainn** připraven na svou 1. hrdinskou výpravu:

1. Cúchulainnova hrdinská výprava:

- podnikl ji ve svých **7 letech**
  - tehdy zaslechl, jak kolemjdoucí **druid** říká žákům:
  - „Požádá-li dnes některý chlapec o výzbroj, stane se proslulým bojovníkem. Nebude však žít dlouho, nicméně jeho sláva přečká věky.“
  - Cúchulainn odhodil **hračky**, předstoupil před **krále** a požádal ho o **zbraně**
  - všechny meče a oštěpy, které mu nabídli, však **zlámal...**
  - spokojen byl, teprve když dostal zbraně samotného **krále Conchobara**
  - přistoupil k němu onen **druid** a zopakoval své **proroctví**
  - na to Cúchulainn odpověděl: „I kdyby můj život trval jen jeden den a jednu noc, důležitá je pro mě posmrtná sláva,“ naskočil na králův **válečný vůz** a poručil vozataji, aby zapřáhl a vyrazil...

- vůz řídil **královský vozataj** (svého vozataje **Laega** našel Cúchulainn až později), ještě stále se totiž **identifikoval s králem** a jeho věhlasem (za sebe zatím nedokázal převzít plnou odpovědnost)
- když vyrazil na 1. hrdinskou výpravu, znamenalo to podle tehdejšího zvyku, že se musí vrátit s **uťatou hlavou nepřítele...**
- vyjeli na kopec, z něž byl **výhled** na celou zemi:
- v nížině se vinula **řeka Nechta** a stál tam i **Mac Nechtův hrad** (tj. „hrad Nechtova syna“, *mac = syn*)
- vozataj chlapce **varoval**: „Nechtovi synové se vychloubají, že už pobili víc uladských mužů, než kolik jich ještě zbývá naživu.“
- o to víc však chtěl Cúchulainn **pokračovat** v cestě na **nepřátelské území**
- dojeli ke **kamennému sloupu**, přes něž ležela **dřevěná obruč** se zprávou pro kolemjdoucí:

Kdo tudy projde, bude vyzván k boji

(hraniční kámen s varováním)

- Cúchulainn však k vozatajovu zděšení **varování nedbal** a klidně se na nepřátelském území uložil ke **spánku...**

- záhy se dostavil **1. Nechtův syn** jménem **Chytrý** (Fiol): vysmíval se cizinci a vyprovokoval ho k tomu, že mu Cúchulainn pálkou **vmetl do hlavy „železné jablko“**, načež mu **utnul hlavu** a započítal si ji jako **1. trofej** (viz **zářezy** na bojové holi bojovníků původních amerických kmenů)
- **2. Nechtův syn** se jmenoval **Lstivý** (Tuachall) a byl skolen Cúchulainnovým **oštěpem**
- **3. syn** jménem **Vlaštovka** (Fandle) chtěl bojovat výhradně ve **vodě** (tedy v **mateřském živlu**), přesto i jeho Cúchulainn porazil – a sice **mečem...**
- **Nechtovi synové** byli děti **vodního božstva** řeky **Necht** (šlo o pramen řeky **Boyne**, u které se v sedlákově obydlí ubytovali jeho 2. matka **Dechtire** a tehdejší král **Conchobar**, kde je hostil bůh Lug)
- **Poznámka:**
  - všichni **3 synové řeky Necht** byli sice chytří, lstiví a hbití jako vlaštovka ve vzduchu, byli však **syny své matky**, zatímco Cúchulainn se už v **5 letech** od **matky odloučil** a nyní byl synem svého **otce** – a tak je porazil, neboť v sobě nosil zděděné **vědomí svého otce**, boha slunce **Luga**

- se **3 hlavami** poražených na voze se vydal i s vozatajem na **zpáteční cestu**:
- Cúchulainn byl jako v **opojení** – chytil **2 jeleny** a živé je uvázal k vozu, pak ulovil **8 labutí** a rovněž je upoutal k vozu
- nad **vozem** šuměly ptačí křídla, vedle něj klusali divocí jeleni a před ním se řítili vpřed královi koně, což **vozataje** natolik mátlo, že předal Cúchulainnovi **opratě**
- s vozem se mladý bojovník za **časného rána** blížil – stále ještě ve **zběsilosti boje** – k **sídlu krále Conchobara**, obrácen k hradu **levou stranou vozu**, což bylo znamení, že dotyčný chce **bojovat**
- z hradu mu poslali naproti **50 žen** (v čele s tehdejší Conchobarovou chotí), ty před ním obnažily **ňadra** – chlapec si skryl **obličej do dlaní**, protože ještě nesnesl pohled na odhalené **dospělé ženy**
- mezitím se ho **zmocnili** královští muži a postupně ho strčili do **3 sudů** se **studenou vodou**, aby jeho rozpálení zchladili:
- 1. sud se žárem chlapce **rozletěl** na třísky, ve 2. začala **vřít voda**, až se vypařila, ale sud už vydržel pohromadě, teprve ve 3. sudu Cúchulainn **zchladl** natolik, že se vzpamatoval...

– touto **ponornou lázní** skončila jeho **iniciace bojovníka** (možná symbolika **potní lázně** – **očista** těla i ducha)

– když z něj opět udělali člověka, vypadal prý následovně:

Úžasnými barvami hrála Cúchulainnova tvář. Purpurově mu žhnuly líce. Světlé vlasy mu sčesali od ucha k uchu a zářily jako březové listí ve svitu podzimního slunce. Učesali mu pěšinku tak hladkou, jako by ji kráva olízla. Šat měl utkaný ze zlatých nití a zelený plášť sepnutý stříbrnou jehlicí.

(oděv odpovídal tomu, že byl **synem slunečního boha**, jehož roucho bývalo líčeno stejně)

– když byla jeho první bojová **zběsilost zchlazena**, seděl učesaný u strýcových nohou

– kolem vozu mu poletovaly **labutě** – ptáci jeho **elfí přízně** (i v pozdějších líčeních často slyšíme, že **duchové povětrí** kolem něj šumivě poletovali, když někam mířil na bojovém voze).

– **jeleni** odkazují k obyvatelům **zásvětí**, k němuž měl Cúchulainn vždy zvláštní vztah (v mnoha mýtech či pověstech se vypráví, jak **jelen** či **srna vábí lovce** do lesních houštin a pak se z nich vyklube bytost z „jiného světa“)

Cúchulainnovy námluvy:

- na **hostině** v královském paláci u krále Conchobara měli vysoce postavení **šlechtici** předvést své **dovednosti**:
  - v sále bylo k tomu účelu napnuto **lano**, Cúchulainn všechny předčil – na laně předvedl „**umění jablka**“ (zřejmě jakési žonglování s železnou střelou), pak „**umění oštěpu**“ (jejž v běhu chytil) a nakonec „**umění kraje štítu**“ (skočil protivníkovi na kraj štítu a zasadil mu smrtelný úder)
  - přítomné **ženy** byly z jeho dovedností u vytržení
  - Cúchulainn se odlišoval od ostatních tím, že měl v **1 oku 3 panenky** a ve 2. dokonce **4**, tedy dohromady **7** (podle jiné verze v každém oku **7** panenek), navíc měl na každé ruce i noze po **7 prstech** a místo nehtů **orlí drápy** (sluneční symbolika)
  - tím se chtělo patrně poukázat na to, že byl nejen **obratný**, ale **viděl** i mnohem víc než jiní s pouhými **2 panenkami**
  - když uladští muži viděli, jak **působí na ženy**, rozhodli, že se musí **oženit** (prý by byla škoda, kdyby tak mimořádný člověk zemřel bez **potomstva**, hlavně však ženám **pletl hlavu**, což chtěli zarazit)

- vyslali tedy po Irsku **9 mužů**, aby pro něj našli **ženu**, po roce se však vrátili s **nepořízenou** – a tak se na cestu vydal sám Cúchulainn:
- zamířil na hrad prohnaného, nejobávanějšího **knížete** jménem Forgall, u něhož nemohl čekat **dobré přijetí**, jeho **dcera Emer** však odpovídala jeho **představám**: chytrá, zběhlá v ženských uměních, cudná a nápadníkům nepřístupná 😊
- ta nejdřív nápadníka **odmítla**, neboť byl ještě **bezvousý**, tudíž pro ženu mladý a nezkušený
- pak mu dala podmínku **dokázat** jí, že **dospěl** a zvládne mimořádné věci:
  - 1) musí dokázat hrdinské činy na říčních brodech a zabít při tom 100 mužů**
  - 2) musí přeskočit 3 valy a jednou ranou zabít 8 mužů z 9, přičemž tomu 9., který je jedním z Emeřiných bratrů, se nesmí nic stát**
  - 3) musí s ní a její nevlastní sestrou – a k tomu se zlatem a stříbrem, jež je obě vyváží – uniknout z otcovského hradu a pak vydržet skoro rok beze spánku (od Samainu [1. listopad] přes Imbolc [Hromnice v únoru] a Beltene [1. květen] až po „obtížení země“ [tj. do podzimu])**

- Cúchulainn vše **slíbil vyplnit**, ale Emeřin úskočný **otec nesouhlasil**, že by měl mít ten troufalec možnost **odvést** si jeho dceru:
- při zdánlivě přátelské návštěvě u **krále Conchobara** sice kníže naoko chválil Cúchulainnovy kousky, ale v jeho přítomnosti řekl, že by pro něj bylo cennější, kdyby v **Albě** (tj. ve Skotsku) navštívil **válečníka** jménem **Velká pěst**, jenž je obávaný šermíř a přiučí se od něj šermu (doufal totiž, že se Cúchulain z takové návštěvy **nevrátí živý**)
- Cúchulainn do Alby skutečně vyrazil a u válečníka Velká pěst ho čekala „**škola bolestí**“, čímž se naučil mnoho **dovedností** vyžadujících obratnost a ptačí lehkost (hrdinský otáčivý tanec na hrotu oštěpu apod.)
- „**škola bolestí**“ mohla být paralelou **iniciačních rituálů** (viz iniciace přírodních národů: dlouhé bdění, půst, schopnost odolat fyzické bolesti, blízkost smrti atd.)
- jenže válečnickova **dcera Dornall** (šeredné stvoření s křivýma nohama, rudými rozježenými vlasy a černým obličejem) se do Cúchulainna **zamilovala...**
- **odmítnout ženu** byla tehdy obrovská **urážka** (v mýtu jde o pozůstatky **matriarchátu**: k odmítnutí ženiny námluvy bylo třeba mít pořádnou kuráž)

- Cúchulainn se toho **odvážil** a Dornall přísahala **pomstu**, přičemž mu záludně sdělila, že „škola bolestí“ **skončila**, ale aby dosáhl skutečné **dokonalosti**, musí pokračovat do země smrti, tedy do **zásvětí** (jež se v irokeltské mytické krajině nacházelo v dnešním **Skotsku**)

Učení u matky smrti Scáthach:

- matka smrti **Scáthach** (tj. „stínová“, „tmavá“) byla **mistryně ve zbrani** sídlící v Albě, její ošklivá **dcera** se jmenovala **Strašlivá** (Uathach) a mýtus ji popisuje jako **strašáka dětí**
- Cúchulainn putoval do „země tmy“ a zpočátku měl **2 společníky** – krále **Conchobara** a svého pozdějšího **vozataje** Loegaira
- uražená **Dornall** vyčarovala Cúchulainnovým druhům před očima přelud jejich **vlasti** tak lákavě, že se Cúchulainnovi **ztratili v mlze** a vrátili se **domů**, načež hrdina musel v iniciační cestě do **země stínů** pokračovat **sám...**
- cestu mu zkřížilo mytický **netvor** podobný **lvu** – Cúchulainn ho zkrotil: skočil mu na hřbet a netvor se tak stal jeho **jízdním zvířetem**, které jej 4 dny provázelo prvními nebezpečími jako byla **chůze po laně** napnutém přes **propast** – kdo se do ní **zřítíl**, propadl **smrti** (častý motiv objevující se v mnoha mytologiích při vstupu do podsvětí)

- v jiné verzi musel přejít **most** s vysoko vyklenutým středem – když se na most vkročilo, druhý konec se **vymrštil** a odhodil dotyčného zpět, Cúchulainna most **3x odmrštil**, ale počtvrté ho popadla **hrdinská zběsilost**, a tak se hrdinským **lososím skokem** přenesl doprostřed a most přešel (**lososí skok** je mimořádný výkon ryby, která postupuje proti proudu i přes vodopády ke svému cíli – **obnovení života**; pokud hrdina použil toto umění, pak se ocitl v **mezní situaci**, kdy mu šlo o život)
- bylo to znamení, že jeho **iniciace** už **proběhla**, nezasvěceného totiž most vždy znovu odmrštil (přejde jen ten, kdo smí dojít do **země stínu a smrti**)
- Cúchulainn našel vlastní cestu (která mu později umožnila také **návrat**)
- matka smrti **Scáthach** podle mytologie **lehává na zádech** ukrytá ve větvích posvátného stromu **tisu** (jehličnatém neopadavém jedovatém stromu, jež Kelti považovali za magický **strom smrti**) a učí své **2 syny**:
- jeden se jmenuje **První** a druhý má jméno **Červ**
- vleže své syny při **incestu zasvěcuje do tajemství plození a smrti**, jež jsou si nebezpečně blízko (jak tato temná bohyně své syny učí, kromě zvláštní polohy, však nevíme)

- **Strašlivá** (ošklivá dcera Scáthach) se do Cúchulainna **zamiluje** a poradí mu, ať skočí Scáthach na hrud' a nasadí jí **hrot meče** mezi **prsa** (podobně zacházel **Odysseus** s Kirké):
- když ho Scáthach **prosí o život**, C. má podmínku, aby mu splnila **3 přání**:
  - 1)** naučit ho všemu válečnickému umění a zacházení se zbraněmi – tzv. „**dar tváře**“
  - 2)** dát mu svou dceru bez nároku na peníze za ni – tzv. „**dar rozumu**“
  - 3)** věštit mu budoucnost – tzv. „**dar počítání**“
- Scáthach to učiní a C. tyto dary využije v budoucích bitvách (např. při tažení za býkem – viz později):
- ad **1)** z bojového výcviku je nejpozoruhodnější jeho závěr, kdy mu **Scáthach** prozradí tajemství absolutně **smrtící zbraně** zvané **Gae bolga**, nástroje, který lze použít pouze pod **vodou** a vymrštít jen prsty u nohy: zbraň vnikne protivníkovi do **konečnicku** a definitivně ho zničí **zevnitř** (zacházet s touto zbraní se z lidí naučil pouze Cúchulainn a zachránil si tím život)
- ad **2)** Cúchulainnova podmínka, že s ním má Scáthach **zasnoubit** svou **dceru Strašlivá** bez nároku na věno, má kulturněhistorické kořeny:

když se za nevěstu **zaplatilo**, pak to znamenalo, že takový „obchod“ je **závazný** (keltské ženy i keltští muži žili v **pohlavní volnosti**, ale duševní věrnost patřila ženě nebo muži, s nimiž byli smluvně **spojeni posvátnou svatbou**)

- takže **zasnoubení** se **Strašlivou** bez nároku na peníze znamenalo, že **není závazné**, neboť Cúchulainn je zaslíben **Emer** – a to až do smrti (soužití se Strašlivou po dobu učení u Scáthach však mohlo mít význam ve smyslu zkušenosti s **negativním ženstvím** ve smyslu negativního ženského aspektu)
- ad **3)** Scáthach coby vládkyně nad životem a smrtí vládne též **jasnozřivostí**, sdělí mu, co ho čeká: osud jednotlivce, jenž musí **být ve střehu**, zatímco ostatní „spí“, a **smrt v mladém věku**
- Cúchulainn zůstal u Scáthach **rok a den** (během té doby Scáthach napadla její úhlavní **protivnice**, amazonka Aífe, se kterou jí pomohl bojovat...)
- nakonec **splnil** i všechny **3 úkoly**, které mu **zadala Emer**, dcera knížete, o jejíž ruku předtím požádal

Uloupení býka z Cúailnge / Tažení za býkem z Cúailnge:

- jádrem sporu je uloupení **nadpřirozeného býka**, kolem čehož byl utkán rozsáhlý mýtus:
- mýtus o **prokletí** uladských mužů Machou v **šestinedělí** známe
- jádrem sporu v příběhu o **býku z Cúailnge** jsou **2 mytičtí býci**
  - býk: indoevropské mytologické dědictví? (viz *Epos o Gilgamešovi*, hindské mýty apod.)
  - protože Keltové věřili nejen v zásvětí, ale i v **převtělování** (reinkarnaci), žili i tito býci předtím jiné životy – ve vzájemném soupeření na sebe brali **různé podoby**, které se stávaly dalšími zdroji **svárů a zhouby**
  - jejich **příběh** mýtus podrobně líčí, ve zkratce:
  - v **dřívějším životě** byli tito býci **pasáci vepřů** jménem **Rucht** a **Runce** v **Munsteru** (provincie na JZ Irska) a **Connachtu**, kteří si ve všem pomáhali
  - lidé je proti sobě pošťvali, a jeden druhému **proklel stádo**

- jejich stáda **strádala** a oba pasáci byli pro neschopnost propuštěni ze služby
- zrodili se pak jako **draví ptáci**, potom jako **mořské stvůry**, pak **jeleni** – a neustále spolu **bojovali**
- pak se „proměnili“ ve **válečníky**, ve **fantomy** (démony) a v **draky**
- v **7. zrození** se stali **červy**, z nichž jednoho **vypila kráva** z pramene v **Connachtu**, druhého kráva z pramene v **Uladu**...
- tak byl býk **Donn** zplozen v **Uladu** a býk **Finnbennach** v **Connachtu**, mýtus býky popisuje:
  - **Donn** (tj. „**Tmavý**“) je **černohnědý**, pyšný, divoký, krutý, ryčící a červenooký, silný jako náraz vlny, jako medvěd, jako dračí vztek, jako královský hněv... na jeho hřbet se vejde 30 mužů... je popisován jako *miláček svých krav, větší než kopec, býk světa*
  - **Finnbennach** (tj. „**Bělorohý**“) má bílou hlavu, bílé rohy, bílé nohy a břicho červené, doslova jako by se koupal v krvi... i on je popisován epitety jako: *milanec svých krav, zrozený pro vítězství v říji, velký démon Finnbennach*

- oba býci jsou **ztělesněním královské moci** a zároveň i **démonickými** bytostmi, jež si vyřizují **dávné konflikty**
- „**Donn**“ je též keltským **bohem smrti** – můžeme se domnívat, že býk téhož jména má něco společného s **podsvětím** (možná s **podsvětním aspektem slunce** či slunečního boha)
- bílé rohy **Finnbennachovy** zase připomínají **srpky měsíce** nebo ženský aspekt v souvislosti s měsíčními cykly

- **Finnbennach** původně patřil do stáda vládkyně **Connachtu** jménem **Medb** (původní manželka krále **Conchobara**, na jehož uladském paláci Emain Macha se učil mladý Cúchulainn; pak si vzala **Aililla**), která patrně představovala pradávnu **bohyni**, bojovnou vládkyni **irské země** či později zbytku Irska **bez Uladu**, kde se už její **kult neudržíval**
- vládkyně Medb jezdila na **bojovém voze** v čele vojska, ozdobená zlatým **diadémem** v rozevlátých vlasech, na ramenech jí sedávala **fretka** a **pták** (nosili jí zprávy), v boji ji chránila osmice bojovníků a již pouhý **pohled** na ni **oslaboval** nepřátelské vojsko tím, že jim **ubíral 2/3 sil**
- povahu Medb ozřejmí její jméno: „**opojená, opojná**“ (neznamená to, že by byla ustavičně opilá, ale že její vědomí je vzdáleno jakékoli mužské racionalitě – něco jako **extáze** blouznivé ženy nebo věstkyně, která žije v chronicky ženské běsnivosti, čímž se rovná **bohyni války**), kdysi tedy žila v „**opojení plodnosti**“, ale ty časy už jsou pryč...
- Medb **utekla** od krále **Conchobara** z Uladu i s jeho **majetkem** (možná souvislost s přechodem od matriarchátu k **patriarchátu** v severní části země)

- to, že opustila Ulad, lze chápat jako **vyhlášení nepřátelství** mezi oběma krajinami (snad tam přestal být její kult provozován a ona uctívána?)
- **pyšnila** se prý svým uloupeným **jměním** (v symbolické rovině to mohlo souviset s poklady z jejího posvátného háje?)
- v **Connachtu** se provdala za krále **Aililla**, její **sebevědomí** však bylo podlomeno (poddala se mužskému vládci):
- bílý býk **Finnbennach** se narodil krávně, která byla v **majetku Medb**, ale přeběhl z jejího stáda do **Ailillova stáda**, což bylo chápáno tak, že už nechce být ve stádu, jež je **majetkem ženy**
- i s býkem měl Ailill majetek větší hodnoty než Medb
- to bylo pro Medb velkou **urážkou**, nepokusila se však odvést svého býka **zpět**, ale rozhodla se **poohlédnout po jiném**:
- její poselstvo našlo **rovnocenného býka** právě v **Uladu** (dle jiné verze jí to pověděl starý **druid**): byl to černohnědý **Donn**
- Medb skrz své poselstvo požádala uladského **krále Daireho**, aby jí ho **půjčil** na pouhý rok za **50 ročních jalovic**, jeden válečný **vůz** a její **svolná stehna**

- to se králi **zamlouvalo**, než se dozvěděl, že Medb vyhrožovala, že jestli její nabídku odmítne, odvede si býka **násilím**
- proto poselstvo vyhnal – Medb tím však získala **záminku k válce**
- **čtyřmi pětinaми Irska**, kde byl dosud starý matriarchální **kult udržován**, měla Medb **převahu nad Uladem**
- svolala tedy vojevůdce s vojáky ze 4/5 Irska **proti Uladu** – její mohutná armáda je líčena náležitě v **epické šíři**, mnozí jedinci s vlastní mnohatisícovou armádou (viz *Máhábhárata*)
- Medb se vypravila na **kontrolu vojsk** a uvažovala o možném **výsledku** nadcházejícího válečného **tažení**
- vtom se ukázala dobrá **víla Fedelma** (víla onoho místa):
- *Byla nesmírně krásná, s vysokými spánky a štíhlými tvářemi, zlatými vlasy a černými řasami i obočím. Duhovky jí svítily 3 barvami, za šarlatovými rty se jí leskly zuby jako diamanty, byla oděna v rudě vyšíváný šat s kapucí a v ruce držela zlaté přadeno jako symbol své osudové moci.*
- byla **ozbrojena** a její vůz táhli 2 vraníci

- vtom začala Fedelma svým **zpěvem věstit**: „*Vidím všechny bojovníky červeně, šarlatově rudě,*“ věšteckým přirovnáním popisuje nadcházející Medbinu **prohru**
- ač věštbu zopakovala ještě 2x, Medb jí **nechtěla věřit**, nepříznivý výrok ji navíc **rozhněval**
- Fedelma však ve zpívané předpovědi pokračovala – vidí prý mezi bojovníky jednoho výjimečného: **Cúchulainna**, svou vizi ukončila popisem **mrtvých s utátými hlavami**
- poté **zmizela**
- Fedelmu lze chápat jako ztělesněnou **intuici, varovný hlas** v královně Medb, která propadla **válečné běsnivosti** a odmítá si přiznat, že **čas vlády jejího kultu pominul**, proto je **marné** přinášet v bitvě **lidské oběti**
- Medb však varování **potlačila** – spoléhala na dávnou **Machinu kletbu**, až uladští muži budou neschopni boje ležet jak ženy v šestinedělí, hodlala tento **strategický moment** využít pro své vítězství...
- **vyrazila s vojskem** v pondělí po svátku **Samainu** (keltský svátek koncem léta, slaven v předvečer **1. listopadu**), kdy začíná temná polovina roku – konaly se významné **obřady** spojené s **oběťmi** v souvislosti s **kultem**

plodnosti, přičemž se slavil též **den mrtvých** [viz náš dnešní svátek Všech Svatých, tj. Dušičky],

- Samain lze zároveň považovat za keltský „**nový rok**“, představa počátku roku spojená s počínající zimou vycházela z vnímání času archaických kultur: i nový **den začínal setměním** a nikoli až východem slunce, tak i rok začínal už zimou a ne až jarem a novým vegetačním cyklem)
- Fedelma tedy vyrazila do boje, když se **sluneční bůh** nořil do **podsvětí** a **brány do světa víl** (duchovní říše) se otevíraly
- všeobecná **slabost postihla** skutečně **uladské muže** s výjimkou 2:
- **Cúchulainna** (byl dosud „holobradý“, tedy nedospělý) a jeho adoptivního **otce Sualtama**, který pocházel ze světa víl
- královna **Medb** se chovala poněkud **iracionálně**: měla silnou armádu (bezmála **60.000 mužů**), měla však ve vojsku i **3x3.000** mužů, kteří jí naháněli **strach** – byli to **Galioninové**, muži ve všem **racionálnější** a dovednější než ostatní
- když zbytek vojska zarážel **stanové kůly**, jejich stany už **stály**, když ostatní začali **rozdělávat oheň**, oni už měli uvařeno a **snědeno**

- Medb se **obávala**, že tito muži **zesměšní** svým hrdinstvím zbytek vojska, nebo jí dokonce **vpadnou do zad**, proto je chtěla nechat **ve spánku** všechny **pobit** – nakonec se jí podařilo od toho **odradit** a Galioniny **rozdělila** mezi **zbývající vojsko...**
- tou dobou dostali **uladští varování**, že se do Uladu blíží Medb a její **armáda** – muži však byli **oslabeni** dávným Machiným **prokletím...**
- **Cúchulainn** hodlal zemi proti jejímu vojsku **bránit sám**, jenže **nemohl**, protože zrovna na **noc**, kdy nepřítel hodlal překročit **hranici**, si smluvil **schůzku** – a dané slovo se musí dodržet
- zhotovil proto **dubovou obruč**, do ní v **ogamu** (irské hláskové písmo) vyryl **zprávu** nepřátelskému vojsku, že **nesmějí táhnout dál**, dokud se ze schůzky **nevrátí**, nasadil obruč na **kamenný sloup** a odešel na schůzku
- všichni čekali celou **noc**, Cúchulainn se vrátil ze schůzky, v poklidu se vykoupal a posnídal
- **Medb** se stejně mezitím rozhodla, že nepotáhne kolem kamenného sloupu, ale vezme to **oklikou**, a **vpadne do Uladu** odjinud (delší trasou, takže času bylo dost)

- když pak Cúchulainn vyrazil do **boje** a předjížděl na voze Medbino vojsko, natočil se k němu **levou stranou vozu** na znamení boje: mužům v předvoji **srazil hlavy** a narazil je na **větev**, kterou u brodu zabodl do země
- díky **3 darům** od Scáthach (dar tváře, dar rozumu, dar počítání) dokázal přesně **odhadnout sílu vojska**
- porazil **dub**, přehradil jím cestu jako **hraniční závorou** a umístil na něj **zprávu**, že vojsko smí táhnout dál, jen když se některý **bojovník** přes tento dub přenesení i s **vozem** na svůj **1. rozjezd**
- **30 bojovníků** při tomto pokusu zahynulo, nakonec se však kousek podařil **Fergusovi** (**vyhnanec** z Uladu, který se přidal na stranu Connachtu a nyní táhl s vojskem Medb)
- Cúchulainn **srazil hlavy** dalším bojovníků, **prakem** metal kameny do nepřátelského ležení, královně **Medb** dokonce **sestřelil** z jednoho ramene **ptáka** a z druhého **fretku**
- šířil děs a hrůzu...
- protože hlavním Medbiným cílem byla **krádež hnědého býka**, přiletěla mezitím za býkem **bohyně války Morigú** v podobě vrány a **varovala** ho

- nato býk odtáhl s **50 jalovicemi** na **chráněné místo** (do černého kotle v rokli pastvin), Medbini **zvědi** ho **vypátrali** a hnali kolem Cúchulainna do **Medbina ležení**
- to byla pro Cúchulainna **potupa**, a tak ze vzteku **zastřelil** prakem každou noc **100 mužů**
- byl si vědom, že jeho **hrdinské činy** budou **opěvovány**, proto chtěl na nepřátele více **zapůsobit**, a tak se ukázal ve svátečním – popis hrdiny:
„Chtěl dát na odiv svou ušlechtilou, krásnou postavu před ženami a pannami a dívkami a básníky a bardy... A vskutku mladík Cúchulainn byl krásný... Měl trojbarevný vlas: dole hnědý, uprostřed krvavě rudý a na temeni zlatý jako korunu... Sto krásných rudozlatých kadeří se mu temně lesklo na šíji a hlavu pokrývalo sto purpurových vláken s vpletenými drahokamy... Měl sedm zářících panenek v každém oku, sedm prstů na každé noze, sedm prstů na každé ruce s nehty připomínajícími jestřábí drápy...“
- jeho slavnostní oděv sestával z *„přiléhavého purpurového pláště... na hrudi sepnutého zlatou a stříbrnou sponou... Pruhovaný hedvábný přiléhavý kabátec mu sahal až ke špičce válečné suknice z šarlatového brokátu.“*

- navíc měl podivuhodné zbraně a „*v jedné ruce držel 9 lidských hlav, v druhé 10 a hrozil jimi vojsku...*“
- ženy vylézaly mužům na ramena, aby ho spatřily, pouze **Medb** se neodvážila opustit **hradbu štítů**, jíž se obklopila
- ještě horší to bylo, když se Cúchulainna zmocnila **zběsilost**:
- „*Pak se mu všechny údy a klouby rozechvěly, tělo se mu v kůži otáčelo, až mu špičky nohou a kolena směřovaly dozadu, paty a lýtka dopředu. Lýtkové svaly se mu boulely na holeních jako pěsti. Žíly v šíjové jamce mu naběhly do velikosti dětské hlavy. Obličej mu zčernal, jedno oko vtáhl tak hluboko, že by je jestřáb stěží vyklovl, zatímco druhé oko vyběhlo až na tvář. Ústa se mu zkřivila, tváře a čelisti se rozevřely, až bylo vidět jícen, do nějž se z nitra tlačily plíce a játra. Srdce mu bušelo hlasitě jako řvoucí lev. Vlasy se mu zježily tak, že by se na ně dala napichovat jablka. Na čele mu vyšel válečníkův měsíc, silný jako brousek. Z temene vytryskl proud hnědé krve do výše stěžně a kolem něj se vytvořila hustá kouzelná mlha.*“
- to jsou 2 z mnoha **podob** mladého **slunečního boha**, Lugova syna (v podobně děsivé podobě se **Kršna** ukázal **Ardžunovi** v *Máhábháratě*, konkrétně v části *Bhagavadgíta*)

- **Medb** byla následně ochotna **vyjednávat**: vyslala na jednání Cúchulainova pobratima (věrný přítel zvolený za bratra/pokrevní bratr) **Ferguse** (v některých verzích mýtu se o něm mluví jako o jeho pěstounu)
- Cúchulainn byl ochoten přestat metat kameny, pod **podmínkou** – aby mu **každý den** poslali k brodu 1 vynikajícího **soupeře na souboj**, přičemž slíbil, že nebude užívat žádné **nadpřirozené zbraně** ani schopnosti, jež do té doby získal
- toto ujednání **obě strany** nějaký čas **dodržovaly**
- všechny tyto **souboje**, které jsou popsány v patřičné **epické šíři**, se odehrály v **brodu**, který tvořil **hranici** mezi územími (hraniční přechod), šlo o symbolickou hranici vyznačenou **vodou** coby prastarým **živlem nevědomí** – snad život/smrt?
- **Cúchulainn** v bojích **vítězil**, někdy si však musel připevnit **falešné vousy**, když se soupeř zdráhal bojovat s **holobrádkem**...
- na **úmluvu o zbraních** však občas **zapomněl** a předváděl kousky, jež se naučil u Scáthach
- při boji si pohrával ve vzduchu s hroty oštěpů, jež na něj cílily, nebo přeskakoval z jednoho hrotu na druhý a chytal přitom ptáky

Souboje v brodu – epilog:

- souboj na život a na smrt Cúchulaina s jeho nejlepším přítelem **Fergusem**:
  - přes den spolu bojovali o život, v noci si vzájemně ošetřovali rány a spali pod jednou přikrývkou
  - **Fergus**: spojován s představou **plodnosti**, 1. **milenec královny Medb** (věhlasné svou promiskuitou) a **druhem bohyně Flidais** – zosobněné přírody
  - popisován jako muž s **bouřným sexuálním chtíčem**, k jehož ukojení je třeba **7 dívek**
  - líčen v nadpřirozené podobě: má sílu jako **700 mužů**, vysoký jako **obr**, na posezení sní **7 prasat**, **7 jelenů**, **7 krav** a vypije **7 sudů** alkoholu
  - jeho insignií je **kouzelný meč** dlouhý jako **duha**
  - původně patřil k družině krále Conchobara z **Uladu** a byl **pěstounem** mladého **Cúchulainna**, ale spolu s dalšími hrdiny přeběhl ke **dvoru královny Medb**
  - zabil ho **Ailill**, když se koupal v **jezítku s Medb**

Epilog souboje býků:

- **vleklá válka** mezi oběma kraji – Uladem a Connachtem – měla být nakonec **rozhodnuta** velkou bitvou:
  - v noci před **závěrečným střetem** byl poslán býk **Donn** do **bezpečí** v Connachtu, kde ucítil nové pastviny a hlasitě **zabučel**
  - to však uslyšel **Ailillův** býk **Finnbennach** – dosud se v jeho hájemství nikdo neodvážil způsobit takový hluk:
  - oba býci spolu bojovali po celém Irsku **den a noc**
  - uladský **Donn** sice nakonec **zvítězil** a nabodl na rohy **Finnbenacha**, čímž ho zabil
  - také **Donn** však vzápětí **zemřel** vyčerpáním
  - zápas býků **symbolizuje soupeření** mezi oběma kraji (zmítající celým ostrovem)
  - Donnovo **těsné vítězství** a společná smrt býků představuje „pyrrhovo“ **vítězství uladských mužů** a následný **mír...**

Cúchulainnova smrt:

- **Cúchulainn zemřel** poté, co od **3 čarodějnic** dostal předložený pokrm z **psího masa**, který pozřel (psí maso pro něj bylo **tabu**)
- v následné **bitvě** byl smrtelně zraněn **oštěpem**
- chtěl se napít vody z **jezera** a omýt si rány, přičemž zabil kamenem **vydru** vylézající z vody, která začala lízat krev z jeho ran – vydra se irsky řekne „**vodní pes**“
- aby **zemřel vzpřímeně** jako hrdina, ve věku **27 let**, připoutal se vlastním opaskem ke kamennému sloupu
- pak mu nepřítel **Lugaid**, jenž mu prve způsobil vážné zranění oštěpem, **uťal hlavu**

KELTSKÁ MYTOLOGIE – LITERATURA K TÉMATU:

- Clarus, Ingeborg: ***Keltské mýty : Člověk a jeho svět*** (Praha, 2001)
- Green, Miranda Jane: ***Keltské mýty*** (Praha, 1998) [místy hůře srozumitelné]
- Hulpach, Vladimír: ***Ossianův návrat*** (Praha, 1985) [převyprávění pro děti]
- MacKillop, James: ***Keltské bájesloví*** (Praha, 2009)
- Mátl, Vladimír: ***Krajinou druidů aneb Keltové na území Čech*** (Praha, 2009)
- Sec, Ivan: ***Keltské mýty a legendy*** (Havířov, 2004) [převyprávění vybraných mýtů]
- Vilikovský, Jan (přel.): ***Mabinogi*** (Brno, 1944 a 1995) [velšské mýty]